

شرط بهشت شدن دنیا

استاد غفران و فلسفه
آیت الله... حسن رضایی

در اهمیت اخلاق همین بس که پیامبر اکرم ص می فرمایند، «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»؛ یعنی (این است و جز این نیست) که من برای مکارم اخلاق مبعوث شده‌ام. اخلاق چه به صورت مکارم چه به صورت خصائل، به هر صنفی، شخص، مسئولیت و شغلی هویت می بخشد. برای مثال فرض کنید پزشکی آراسته به اخلاق باشد و پزشک دیگری نباشد، این دو قطعا در نگاه بیمار و مراجعان یکی نیستند؛ یعنی حتی هویت صنف و شغل هم با اخلاق گره خورده است. لذا اگر مختار باشیم، قطعا حتی در درمان بیماری، اخلاق برای ما بر تخصص ارجحیت دارد. این مسئله در برخورد با دیگر اصناف و شغل ها هم صادق است.

فرق مکارم و فضایل اخلاق

ما یک مکارم اخلاق داریم و یک فضائل اخلاق و مقابل هر دوی آن ها رذیلت های اخلاقی قرار می گیرد؛ برای مثال عدل، فضیلتی اخلاقی و در مقابل آن ظلم، رذیلت اخلاقی است. اما مکارم اخلاق برتر از این هاست و به انسان نمی گوید عادل باش یا ظلم نکن؛ چون این ها در فضای اخلاق عمومی جای می گیرد. مکارم اخلاق معنایی عمیق تر دارد. در مکارم اخلاق است که غفو و گذشت در مقابل ظلم تجویز می شود؛ چنان که پیامبر ص فرمودند، «اگر کسی به تو ظلم کرد، او را غفو کن!». برای مثال وقتی در جنگ احد عموی پیامبر ص، حضرت حمزه ع، را به شهادت رساندند و بدن ایشان را مثله کردند، حضرت رسول ص بسیار ناراحت شدند و فرمودند: «اگر به قریش دست پیدا کنم، با صد نفر از آن ها چنین می کنم». اینجا بود که خدای متعال فرمود: «یک نفر در برابر یک نفر!». این یعنی فضیلت اخلاق و سپس فرمود: «البته اگر غفو کنی، بهتر است» و این است مکارم اخلاق.

پیامبر ص قطع رحم را رذیلتی اخلاقی دانسته، توصیه می کنند از قطع ارتباط با ارحام، پرهیز کنیم اما وقتی در فضای مکارم اخلاقی وارد می شویم، خیلی فراتر از این تأکید می شود؛ «حتی اگر کسی از ارحام با تو قطع رابطه کرد، تو برای ارتباط پیشقدم شو». همچنین است جود و بخشش که فضیلت است در مقابل رذیله بخل، اما در مکارم اخلاق تأکید می شود حتی اگر کسی بخل داشت و تو را از نعمتی محروم کرد، نسبت به او بخشش و عطا داشته باش و مثل ابر رحمت بر همه ببار.

بهشت این دنیا

فرض کنید همه رفتارها و تعاملاتش را با دیگران براساس این ویژگی ها تنظیم کند، آیا دنیای ما بهشت روی زمین نمی شود؟ این هنر رسول اکرم ص بود که مأموریت یافتند این مکارم را تبیین و ترویج کنند؛ این است سر رحمت للعالمین بودن پیامبر ص که بر همه باران رحمت می بارد؛ چه آن ها که ظلم می کنند، چه آن ها که عدل هستند، چه آن ها که اهل صله رحم اند، چه آن ها که رحم را قطع کرده اند، چه آن ها که اهل بخشش و جودند و چه آن ها که بخیل اند. رحمت نبوی بر همه می بارد.

قرآن خطاب به پیامبر ص می فرماید: «اگر قلب سختی داشتی و خشن بودی، هیچ فردی دور تو جمع نمی شد و همه از دور تو پراکنده می شدند» اما پیامبر ص، رؤف، نرم خو و اهل مدارا بودند و به دلیل همین خوش خلقی، همه دورشان را گرفتند و از جان برای ایشان مایه گذاشتند.

حضرت رسول ص با دوست و دشمن خوش اخلاق بودند و با چشم رحمت به همه آن ها نگاه می کردند. آن ها که دشمنی داشتند، خود را از سایه این رحمت دور می کردند، حتی در جنگ ها معروف است که ایشان شمشیر روی کسی نکشیدند و در همه غزوه ها و جنگ ها یک نفر را هم نکشتند و موضعشان فقط و فقط دفاع بود و بس. نداریم کسی را که در جنگی به دست حضرت رسول ص کشته شده باشد. نداریم در تاریخ و سیره پیامبر ص که حیوانی را شکار یا گوسفندی را ذبح کرده باشند. از گوشت شکار و قربانی می خوردند اما خودشان هیچ وقت اهل شکار و ذبح نبودند. در جنگ شرکت می کردند اما حضورشان فقط برای دفاع بود؛ این اقتضای رحمت للعالمین بودن پیامبر خاتم ص است.

بردار

و بخوان

خانم جان

سمانه رضوانی بعضی روزها اصلا قصد خرید نداریم اما از تورق کتاب ها در کتاب فروشی ها و آشنا شدن با تازه های چاپ لذت می بریم. با نحوه مشغول بودن های امروز و انواع و اقسام گرفتاری ها، بسیاری از انتشارات یا درگاه های فروش، رو به معرفی کتب و تازه های نشر به صورت مجازی آورده اند. در این درگاه ها هم می توان به صورت مجازی کتاب ها را ورق زد و با تازه های چاپ آشنا شد. یکی از کتبی را که با طرح جلد آن به سمتش جذب شدم، می خواهم به شما معرفی کنم. در یکی از کتاب فروشی ها دیدمش و به خاطر جلدش برداشتمش اما وقتی شروع کردم، نتوانستم از آن دل بکنم.

«چقدر واژه خانم جان به دل می نشیند، آن هم با لهجه محکمی که بچه های فاطمیون ادایش می کنند. به نظرم مطابق ترین ترجمه فارسی با عقیده العرب است، بانوی خردمند و بزرگواری که همه اموری به دست خودش رتق و فتق می شود. بانویی باصلاط و پر از مهربانی، بانویی که برای دور کردن سایه جنگ و تباهی از این کشور، همه چشم ها به اوست؛ خانم جان».

کتاب «همسایه های خانم جان»، روایت پرستاری به نام احسان جاویدی است که سارا عرفانیان، نویسندهی آن را به عهده داشته است.

این کتاب را انتشارات شهید کاظمی منتشر کرده است. روایت هایی ناب و خاص از کار کردن احسان که در بیمارستانی در سوریه و وسط درگیری های داعش اتفاق افتاده است.

قلم روان و جذاب نویسنده در کنار توصیف جزئیات از روایت های احسان جاویدی، کتاب را بسیار خواندنی کرده است.

در این خاطرات گاهی ممکن است بخندی و گاهی بخواهی بلند بلند گریه کنی؛ «یک روز جمعه با خانواده ات دور هم جمع شده اید، آن وقت یک از خدایی خبر بیاید و دخترت را به عنوان کنیز با خود ببرد. چرا؟ چون در خانه ات یک تلویزیون سیاه و سفید پیدا کرده اند. نمی دانم به این مرد چه دلداری ای بدهم. چه بگویم تا داغ دلش سرد شود. اصلا مگر این داغ سرد می شود؟ داغ باختن ناموس. از قوانین داعش زیاد شنیده بودم. قانون منع استفاده از موبایل و تلویزیون. قانون وجوب رویند برای زن ها، حکم مسخره سه تکبیر برای محرمیت و جمعه های زکات. دختر حامد را در همین جمعه سیاه به اسارت برده اند».

و گاهی هم در معنویتش غرق می شوی؛

«- دکتر اونی که صبح ها بعد از نماز می خونید، چیه؟

- قرآن.

- نه اونی که بعد از قرآن همه با هم می خونید.

- زیارت عاشورا.

- من نمی دونم این زیارت عاشورا چیه، ولی صبح ها نوی

راه پله می شینم و به خوندن تن گوش می دم و انرژی می گیرم. میبوه، نگاهش می کنم.

مهمان مهم هم؛

- لطفا مثل صبح ها پشت در زایشگاه، دسته جمعی بخونیدش و به من انرژی بدید. من هم قول می دم مادر و بچه رو سالم تحویلون بدم. می گوید و دست سیدیه را می کشد و داخل زایشگاه می رود. جا برای هیچ حرفی نمی ماند. نه من فکرش را می کردم روزی یک مسیحی ازم بخواهد حین کارش برایش زیارت عاشورا بخوانم تا انرژی بگیرد. نه مهمان مهم تا آن روز حین بازرسی هایش، پشت در یک زایشگاه با صدای بلند زیارت عاشورا خوانده است!». خواندن کتاب همسایه های خانم جان باعث شد بیشتر در مورد بعضی مسائل سوریه کنجکاو بشوم، کتاب بخوانم

شهریار
شماره ۳۳
۱۵ آبان ۱۳۹۳
۳ جمادی الاول ۱۴۱۴
شماره ۳۳۴۴

۱۴

شهریار

در گفت و گو با کارشناس مطالعات زن و خانواده، راهکارهای ارتباط مؤثر به شیوه اسلامی بررسی شد

مسیر سعادت از خانواده دینی می گذرد

آمنه مستقیمیا تجربه حیات طبیه ای که قرآن کریم از آن نام می برد و کمال انسان به آن گره خورده است. مشروط به آداب خاص خودش است: نسخه ای که کم وزیاد یا فراموش کردنش، ما را از مسیر منحرف می کند. اما اگر درست و به وقت اجرا شود، رهاوردش سعادت است که انسان حتی فکرش را هم نمی تواند بکند. درباره راه های درک حیات طبیه و تحقق خانواده اسلامی با دکتر ریحانه حقانی، دکترای کلام امامیه، سطح ۴ تفسیر تطبیقی حوزه علمیه خاوران، مدیر گروه مطالعات زن و خانواده پژوهشکده امریه معروف و نهی از منکر و مدیر گروه پاسخ به سؤالات اعتقادی آستان مقدس حضرت فاطمه معصومه ص گفت و گو کرده ایم که بخش دوم و پایانی آن در ادامه می آید.

چالش های خانواده اسلامی و دستیابی به حیات طبیه

خانواده اسلامی به عنوان هسته ای بنیادی در جامعه اسلامی با چالش ها و آسیب هایی مواجه است که در مسیر دستیابی به حیات طبیه، نیازمند توجه به آن ها و بهره گیری از آموزه های اسلام است. رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب، بر توجه جدی به چالش های پیش روی خانواده و تقویت این نهاد تأکید کرده و راهکارهایی همچون پایبندی به ارزش های اسلامی، تقویت پیوند های خانوادگی و پرورش نسل انقلابی و متعهد را مطرح کرده اند که می تواند مبنای عملی برای رفع این چالش ها باشد.

تقویت ارتباطات عاطفی در خانواده

اینجا چند راهکار قابل بیان است، راهکار اول برگزاری جلسات خانوادگی برای گفت و گو صمیمانه است که می تواند هفته ای یک شب برگزار شود که در آن گوشه های خود را کنار بگذاریم و در مورد موضوعات روزانه، احساسات و مسائل خود صحبت کنیم. این گفت و گو ها فضای اعتماد و همدلی را تقویت و فرصتی برای درک بهتر نیازها و مشکلات اعضای خانواده فراهم می کند.

عبادت مشترک برگزار کنیم

راهکار دوم، برنامه ریزی برای عبادت های مشترک است؛ یعنی خانواده ها تا حد امکان نمازهای خود را به صورت جماعت در خانه برگزار کنند یا در فضای معنوی همانند تلاوت بخشی از قرآن یا دعای کوتاه دو رهم جمع شوند. این کار روحیه معنوی خانواده را تقویت و آرامش و صمیمیت بیشتری را در آن ایجاد می کند. راهکار سوم اینکه برای فضای مجازی و استفاده از آن، قانون وضع کنند؛ یعنی در خانواده توافق کنند چقدر در طول روز از شبکه های اجتماعی یا تلفن همراه استفاده یا در هنگام شام آن را محدود کنند؛ چرا که در کنار هم هستند. فایده اش این است که سبب کاهش وابستگی به فضای مجازی شده، تعاملات واقعی و روابط خانوادگی را تقویت می کند.

دوست و رفیق باشیم

راهکار دیگر در رفع موانع تحقق حیات طبیه در فضای خانوادگی، این است که برای حل اختلاف های خود به روش دوستانه عمل کنیم. برخی پدران و مادران روش های تحکمی دارند که این اشتباه است، بنابراین پس از اختلاف و سوء تفاهم در بین اعضای خانواده، باید با آموزه هایی چون گذشت، عفو، اغماض و دنبال راهکار رفتن، مشکل را حل کنند؛ چرا که اصل مهم در اسلام، رفع کدورت و برقراری صلح و دوستی است. این کار باعث می شود اختلاف ها به شکل منطقی و به دور از مشاجره حل شود و اعضای خانواده نسبت به همدیگر مهربان تر و صبورتر شوند.

روشنا

مولى اميرالمؤمنين ع،
حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى الْوَلَدِ أَنْ يُطِيعَهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ إِلَّا فِي مَعْصِيَةِ اللَّهِ شُبْحَانَهُ.

احکام

باورهای دینی فرزندان را تقویت کنیم

راهکار بعدی، برگزاری جلسات کوتاه برای آموزش آموزه های دینی و اخلاقی به فرزندان است، مثلاً هفته ای یا ماهی یک بار پدران و مادران داستانی کوتاه از زندگی آمنه ع، قرآن کریم، حافظ و کتاب های مختص بچه ها را با زبان ساده برای آن ها تعریف کنند، حتی می توانند به تماشای فیلم یا یک مستند مذهبی بنشینند یا اینکه یک پویانمایی را با همدیگر ببینند و سپس آن را بررسی و نقد کنند. فایده این کار، تقویت شخصیت فرزندان، کمک به باورهای دینی آن ها، آگاهی درباره اصول و ارزش های اسلام و دستیابی به الگوی صحیح رفتاری است.

بچه ها قناعت را در خانواده یاد بگیرند

عامل مهم و مؤثر دیگر برای رسیدن به حیات طبیه در فضای خانوادگی، اقتصاد است؛ یعنی بحث قناعت و مدیریت مالی خانواده. خانواده می تواند ماهیانه، بودجه ای را برای مخارج و نیازهای ضروری در نظر بگیرد که همه اعضا از آن خبر داشته باشند. یک صندوق کوچک برای پس انداز مشترک شکل بگیرد تا بتوان برای کارهای متفرقه از آن استفاده شود. این باعث می شود در شرایط کنونی اقتصادی، فرزندان مدیریت مالی را یاد بگیرند و مصرف آن ها براساس یک برنامه خاص تعریف شود تا بدین طریق، استرس ها و نگرانی های مالی خانواده کاهش بیابد.

برای کارهای کوچک از هم تشکر کنیم

شیوه بعدی، ترویج تشکر و محبت در بین اعضای خانواده است. برخی خانواده ها هگمان می کنند چون هر روز همدیگر را می بینند، نباید به هم احترام لازم را بگذارند. خانواده ها برای رفع این معضل، باید عادت کنند هرگاه عضوی از خانواده فعالیت انجام داد، از وی قدردانی کنند. این قدردانی می تواند تنها یک جمله ساده همانند «منون که امروز زحمت پختن غذا را کشیدی»، باشد. این تشکرهای کوچک و کلمات کوچک محبت آمیز همراه با احترام و قدردانی، رابطه عاطفی بین اعضای خانواده را عمیق تر و محیطی دوستانه و همدلانه ایجاد و به نشاط خانوادگی کمک می کند.

از مشورت غافل نشویم

راهکار بعدی، مشورت کردن، تشویق به مشورت و تصمیم گیری های جمعی است؛ یعنی خانواده ها باید برای تصمیم گیری های مهم خود همچون مسافرت، خرید و... جلسه مشورتی برگزار و نظرات همدیگر استفاده کنند. این مسئله موجب افزایش اعتماد و احترام میان اعضای خانواده می شود و فرزندان نیز به تصمیم گیری و تعامل مثبت در امور مختلف عادت می کنند.

آیت...العظمی مکارم شیرازی: هرگاه باعث ایذا یا هتک آن اقوام شود، حرام است و در مواردی که باعث هتک اهالی آن منطقه شود، جایز نیست.

آیت...العظمی صافی گلپایگانی: اگر مشهور و معروف است به قصد لطیفه گویی باشد و توهین صدق نکند، اشکال ندارد، مع ذلک ترک آن اولی است.

حکم گفتن یا شنیدن لطیفه

پرسش: گفتن یا شنیدن لطیفه های رایج در کشور که مربوط به اقوام مختلف است، چه حکمی دارد؟

آیت...العظمی خامنه ای: اگر غیبت باشد یا موجب اذیت و هتک مؤمنی باشد، جایز نیست.

حق پدر بر اولاد آن است که جز در گناه و نافرمانی خدای سبحان، در همه چیز از او اطاعت کند. (نهج البلاغه، کلمه ۳۹۱).

آیت...العظمی سیستانی: اگر مستلزم اهانت و انتقاص باشد، از این جهت حرام می شود.

آیت...العظمی فاضل لنکرانی: بهتر آن است که از این نوع مزاح ها اجتناب شود.

آیت...تبریزی: مسخره کردن و اذلال مؤمن، جایز نیست و اگر این طور نباشد و متضمن کذب هم نباشد، مانعی ندارد.